Gintautas Stankevičius

ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI VILNIUJE, LYDOS IR KĖDAINIŲ GATVIŲ KAMPE

1988-1989 m. PRPI tyrė Vilniaus senamiesčio 29 kvartalo sklypą, esantį Lydos ir Kėdainių gatvių kampe. Čia ištirtas apie 380 m^2 plotas ir aptiktas iki 4, 5 m storio kultūrinis sluoksnis, nustatyti XV-XIX a. horizontai.

Rašytiniuose šaltiniuose pirmieji statiniai šiame plote minimi nuo XVI a. pradžios. Tuomet pranciškonai šį sklypą su mūriniu namu įsigijo iš Vilniaus pilininko Jono Hozijaus.

Apie 2 m gylyje rastos XVI a. mūrinio statinio liekanos, atkasta pamatų dalis. Jie mūryti iš akmenų. Tarp jų dėtos pusplytės ir čerpių "vienuolių" nuolaužos. Minėtas pastatas XVI a. pabaigoje ar XVII a. buvo nugriautas.

Tirto ploto šiaurinėje dalyje atkasti neblogai išlikę XVI a. pirmos pusės mūriniai rūsiai. Virš vieno rūsio rasta apie 1x2 m dydžio patalpa, dengta cilindriniu skliautu. Patalpos aukštis apie 1,5 m. Praėjimas prie jos grįstas kvadratinėmis (19x19 cm) plytelėmis. Patalpos viduje buvo suversti aprūkę akmenys.

3-3,5 m gylyje rastos XVI a. pirmoje pusėje minimo vandentiekio liekanos. Vandentiekio mediniai vamzdžiai sujungti metalinėmis movomis. Ištirta apie 10 m ilgio vandentiekio atkarpa einanti rytų-vakarų kryptimi. Šiuo vandentiekiu vanduo iš Vingrių šaltinių patekdavo ne tik į pastatus, stovėjusius tiriamame sklype, bet ir į Pranciškonų vienuolyną. Pastebimi du vandentiekio statybos etapai (antrasis, matyti XVI a. vidurio).

Ploto vakariniame krašte, apie 3 m gylyje, rastas buvusio medinio užstatymo horizontas. Aptiktos apie 3x4 m dydžio stačiakampės patalpos. Vienoje jų rastas atviras židinys. Šio sluoksnio radiniai priskirtini XVI a. pirmajai pusei. Medinės statybos sluoksnis guli ant įžemio.

Tirto ploto pietrytiniame kampe, po XVI a. plytų grindimis, aptiktos XVI a. pradžios renesansinės krosnies liekanos - molio sluoksnis su plokštinių ir dubeninių koklių fragmentais. Surinkta didelė renesansinių koklių grupė. Dalies koklių ornamentika išlaikė gotikai būdingus bruožus, bet jų glazūravimo technika neabejotinai yra jau renesansinė.

Greta minėtos krosnies, apie 2 m^2 plote, 3,5 m gylyje, buvo sluoksnis su XIV a. pabaigos - XV a. keramika. Sluoksnyje gausu degėsių, dalis šukių apdegę. Čia rastas ir puodyninis koklis trikampe anga, naudotas kaip tiglis. Sluoksnio apačioje buvo sudegusios medinės konstrukcijos liekanos.

Ploto vakarinėje dalyje, apie 2 m gylyje, rastas dar vienos krosnies padas, o jos aplinkoje - apie 20 nedidelių, tamsiai žalia glazūra dengtų indelių fragmentų. Dauguma jų deformuoti aukštos temperatūros. Kartu su šiais indeliais aptikta trikojų, žiedo formos stovelių.

Gausiausia radinių grupė, datuotina XVII a. Tai buitinė keramika ir plokštiniai kokliai. Pastarųjų tarpe didžiausia dalis žaliai glazūruotų ir be glazūros koklių su saulute ir įrašu "IHS". Išskirtini dailus antpirštis ir kaulinis apskritas diržo (?) apkaliukas su išraižytu renesansiniais rūbais vilkinčiu raiteliu.

Rastos ir 3 XVI-XVIII a. ūkinės duobės. Apie 1,5 m gylyje aptikti XVIII-XIX a. grindiniai su latakais. Vieno tokio latako gale išliko į žemę įkastas kubilas su XIX a. keramikos fragmentais viduje.

Jonas Stankus

TYRINĖJIMAI VILNIUJE LENTPJŪVIŲ IR LUKIŠKIŲ GATVIŲ KAMPE

1989 m. vasario mėn. MA Istorijos institutas tyrinėjo buvusių Lentpjūvių ir Lukiškių gatvių kampe